

Kuntalaisaloite päiväkotien ja koulujen sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi

Kaupunginhallitus 27.09.2021 § 83
4327/00.02.54/2021

Valmistelija

työsuojelupäällikkö Anne Liimatainen, anne.liimatainen@salo.fi, 044 778 2246; kiinteistöpäällikkö Janne Lehto, janne.lehto@salo.fi, 044 7785116; terveystarkastaja Kirsi-Marja Jaatinen ja vs. terveystarkastaja Jari Kakko, jari.kakko@salo.fi, 044 7784609; terveystarkastajan johtaja Kaisa Nissinen-Paatsamala, kaisa.nissinen-paatsamala@salo.fi, 044 7723650

Elina Seitz yms ovat tehneet kuntalaisaloitteen liittyen päiväkotien ja koulujen sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi niin, että lasten oikeudet terveelliseen ja turvalliseen päivähoito- ja oppimisympäristöön toteutuvat

Aloite luotu Kuntalaisaloite.fi-palveluun 15.2.2017
Aloitteen julkaisupäivämäärä 17.2.2017
Aloite on saapunut kaupungille 9.20.2017 ja kirjattu
2406/01.04.01.04.00/2017

Aloitteen mukaan

”Me allekirjoittaneet vaadimme, että lasten opetus ja päivähoito terveellisessä ja turvallisessa ympäristössä varmistetaan erilaisin ennaltaehkäisevin ja ylläpitävin selvitys- ja kunnossapitotoimin, ja että Salon kaupunki ottaa ehdotuksemme päiväkotien ja koulujen sisäilma-asioiden ratkaisemiseksi ja kehittämiseksi käsittelyyn.

Aloitteen osa-alueet:

1. Lähtötilanne on selvitettävä kaikissa kunnan kouluissa ja päiväkodeissa tilan käyttäjille suunnatuin oirekyselyin ja/tai kattavin rakennetutkimuksin, joiden tuloksien pohjalta suunnitellaan jatkotoimenpiteet. Tilojen käyttäjien edustajat (myös vanhempien edustaja) tulee ottaa mukaan sisäilmaongelmia selvittäviin työryhmiin ja terveystarkastajan suunnitelmallisille valvontatarkastuskäynneille. Oirekyselyt tulee tehdä kattavasti kaikissa ko. kiinteistöissä 1-3 vuoden välein.

Perustelu: Oirekyselyn tekeminen on nopea ja kustannustehokas tapa selvittää kiinteistöissä koettua oireilua sekä seurata kiinteistön sisäilman tilannetta. Ongelmat eivät pääse pitkittymään, kun oirekyselyt tehdään säännöllisesti.

2. Koulujen ja päiväkotien tulo- ja poistoilmanvaihto tulee asettaa ympärivuorokautiseksi riittävän ilmanvaihdon takaamiseksi (myös ilta-, yö, viikonloppu- ja loma-aikoina). Ilmanvaihtokoneiden kunto ja tehokkuus tulee tarkastaa, ja päivittää vanhentunutta laitekantaa. Samalla pitää varmistaa, että korvausilmaa ei tule rakenteista tai alapohjasta.

Perustelu: Riittävä ja jatkuva ilmanvaihto on hyvän sisäilman ja terveen rakennuksen perusedellytys. Salossakin on säästetty pysäyttämällä koneellinen ilmanvaihto. Ilmanvaihdon pysäyttäminen muuttaa rakennuksen painesuhteita ja tiivistää kosteutta rakennukseen sekä ilmastointiputkien pinnoille, mikä mahdollistaa epäpuhtauksien muodostumisen putkistoon. Ilmanvaihto tulee asettaa kunnan tiloissa ympärivuorokautiseksi riittävän ilmanvaihdon takaamiseksi. Tämä säästää kunnalle pidemmällä aikavälillä niin rakennusten kunnossapidon kuin terveydenhuollon kustannuksia. Ennakoivat toimenpiteet ovat taloudellisesti edullisin vaihtoehto rakennuksista aiheutuvien terveyshaittojen minimoimiseksi. Koneellista

Ilmanvaihtoa tulee huoltaa säännöllisesti ja rakennuksen paine-erot tulee tutkia aina ilmanvaihdon säätöjen yhteydessä. Ilmanvaihtokanavien puhdistus tulee suorittaa mekaanisesti, ilman desinfiointiaineita. Tilapalveluiden mukaan vanhimmat ilmanvaihtokoneet ovat 1970- luvulta, joten laitekannan päivittäminen vastaamaan nykypäivän vaatimuksia on tarpeen.

3. Koulujen ja päiväkotien kuntoa koskevat asiakirjat tulee julkaista viivyttelemättä kaupungin nettisivuilla tai antaa muutoin julkisesti nähtäväksi, samoin asiakirjat terveysviranomaisen suorittamista valvontatarkastuskäynneistä tai terveyshaittaepäilyyn perustuvista tarkastuskäynneistä. Sisäilma-asioissa on noudatettava avoimuutta, ja tilojen käyttäjien (myös lasten vanhempien) tulee olla tietoisia eriasteisista sisäilmaongelmista.

Perustelu: Asiakirjat ovat julkisia, rakennusten käyttäjillä on oikeus saada tietoa rakennuksen kunnosta ja mahdollisista terveyshaitoista. Avoimuus ja läpinäkyvyys sisäilmasioissa rakentaa luottamusta ja parantaa yhteistyötä. Avoimuuden ansiosta vanhemmilla on edes mahdollisuus puuttua ajoissa sisäilman aiheuttamiin terveyshaittoihin. Tiedottaminen tilojen käyttäjille on olennaisen tärkeää.

Lisätiedot Aloitteen perustajat: Elina Seitz, Ella-Maria Tuomela, Noora ja Juha Niemi, Lotta ja Jani Kannisto, Michelle ja Ville Virtanen, Piia ja Ville Vuori, Tiia ja Anssi Litsilä”

Aloitteen käsittely:

Vastaus osa-alue 1:

Elina Seitz yms. ovat tehneet myös valtuustoaloitteen koulujen sisäilmakyselyn tekemisestä (1476/01.04.00/2018). Tämä aloite on käsitelty kaupunginvaltuustossa 01.04.2019 § 52.

Aloitteen vastauksen mukaan: Sisäilmaongelmien selvittelyn yksi työväline on sisäilmaoirekysely. Salon kaupungin sisäilmaohjeistus sisältää ohjeistuksen siitä, miten sisäilmaongelmatilanteissa edetään. Sisäilmaoirekyselyn tekemisestä päätetään kohdekohtaisessa sisäilmatyöryhmässä. Sisäilmaohjeistukseen on laadittu sisäilmakyselyn prosessit koskien sekä henkilökuntaa että koulujen tai oppilaitosten oppilaita ja opiskelijoita.

Työterveyshuolto käyttää Työterveyslaitoksen sisäilmakyselyä. Työterveyslaitoksen sisäilmakyselyllä saadaan luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa henkilökunnan oireilusta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen Ympäristöterveysyksikön tuottamalla sisäilmakyselyllä selvitetään oppilaiden kokemusta koulun sisäympäristön laadusta ja oppilaiden oireilua. Alakouluissa kysely on tehty 3-6 – luokkalaisille oppilaille ja yläkouluissa sekä lukioissa kaikille oppilaille. Tämä sisäilmakysely on tehty Armfeltin, Hermannin, Moisio ja Perniön yhteiskoulussa sekä Mustamäen koulussa 4.-15.2.2019.

Rakennusten sisäilmaan liitettävien oireiden aiheuttajina ovat yleensä muut tekijät kuin kosteus- ja homevauriot. Oirekyselyn avulla kartoitetaan mahdollisen sisäilmaongelman olemassaoloa ja vakavuutta. Kysely toteutetaan silloin, kun halutaan kartoittaa mahdollisen huonon sisäilman yhteyttä rakennuksessa oleskelevien oireilun aiheuttajaksi. Mikäli tutkimuksissa todetaan yhteys oireilun ja huonon sisäilman välillä, on ensisijainen tehtävä poistaa oireilua aiheuttava tekijä rakennusteknisin keinoin. Säännöllisesti 1-3 vuoden välein toistuvat rutiininomaisia oirekyselyitä ei suositella.

Kaupungin sisäilmaohjeen mukaan tilojen käyttäjien edustaja henkilökunnasta osallistuu kohdekohtaisen sisäilmatyöryhmän työhön. Tämä antaa kattavasti tietoa kiinteistön tilanteesta. Henkilökunta työskentelee usein samoissa tiloissa vuosia kokopäiväisesti ja tieto siitä välittyy työterveyshuoltoon. Henkilökunnan oireilu tuo esiin tyypillisesti myös lasten samansuuntaista sisäilmaan liittyvää oireilua, mutta laajempaa ja pidemmältä aikaväliltä. Kiinteistössä olevat lapset ja nuoret vaihtuvat säännöllisesti ja he vaihtavat myös tilojen usein. Vanhempien edustus sisäilmatyöryhmässä ei ole perusteltua, koska yksittäisten lasten oireilu ei ole keskeistä sisäilmatyöryhmän työssä. Sisäilmatyöryhmä tiedottaa henkilökuntaa ja huoltajia systemaattisesti matalalla kynnyksellä. Sisäilma-asioiden käsittelyyn tarvitaan kaupungin eri asiantuntijoista koostuva moniammatillinen työryhmä. Työryhmä on jo nyt kooltaan välillä huomattavan suuri, mikä hankaloittaa esim. aikataulujen yhteensovittamista ja työryhmän työskentelyä.

Vanhempien edustuksen (vanhempaintoimikunta tai koulu-koti toimikunnan edustaja) on mahdollista osallistua koulun kouluterveydenhuollon järjestämään oppilaitosten terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukselle, joka tehdään yhteistyössä eri viranomaisien ja muiden tahojen kanssa. Nämä tarkastukset suoritetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella ja koollekutsujana toimii kouluterveydenhuolto. Moniammatillisen tarkastuksen yhteydessä terveystarkastaja suorittaa terveydensuojelulain mukaisen suunnitelmallisen valvontatarkastuksen, josta kirjataan erillinen tarkastuskertomus.

Vanhempien osallistuminen terveystarkastajan suunnitelmallisille valvontatarkastuskäynneille ei ole perusteltua. Hallintolain 39 pykälän mukaisesti viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tiedonsaannin vuoksi tarkastuksilla on läsnä tarvittaessa myös laajemmin toimipaikan edustajia, kuten kiinteistön omistajan edustaja.

Kattavia rakennetutkimuksia suoritetaan tarvittaessa. Kohteen katselmuksessa voidaan todeta jokin selkeä vaurio tai muu epäkohta, joka antaa syyn epäillä vakavampia ongelmia.

Vastaus osa-alue 2:

Ilmanvaihdon kokoaikaiseen käyttöön on vastattu eri tilanteissa useasti. Mm. kristillisdemokraattien 5.9.2016 tekemään valtuustoaloitteeseen on vastattu valtuustossa 19.12.2016 § 112. Tässä on todettu mm. että Salossa ilmanvaihto on toteutettu Suomen Rakentamismääräyskokoelman ohjeistuksien ja määräysten mukaisesti.

Vuonna 2019 julkaistiin Sisäilmayhdistyksen Hyvä sisäilma-suositus, jossa todetaan mm. että *"Ilmanvaihdon tehtävä on ylläpitää rakennuksissa hyvää sisäilmaa poistamalla ihmisistä, toiminnoista ja rakenteista lähtöisin olevia epäpuhtauksia sisältävää huoneilmaa ja korvaamalla se ulkoilmalla. Tämän vuoksi ilmanvaihdon tulee olla riittävän tehokas rakennuksen käytön aikana. Ilmanvaihdon käytössä tulee aina varmistaa järjestelmän puhtaus, ja että se toimii oikein ja suunnitelmien mukaisesti."* Suositus ei koske asuinrakennuksia eikä jatkuvakäyttöisiä rakennuksia.

Salossa toimitaan laaditun ohjeistuksen mukaisesti. Julkisten palvelurakennusten ilmanvaihtoa käytetään rakennuksen käyttöaikojen mukaan. Ilmanvaihtoa käytetään jatkuvasti, kun rakennuksen käyttö on jatkuvaa (esim. vanhusten palvelutalot ja sairaalat).

Kun rakennuksen käyttöaika rajoittuu päivä- ja mahdolliseen iltakäyttöön (esim. päiväkodit, koulut, nuorisotilat ja kirjastot), ilmanvaihtoa käytetään rakennuksen käyttöajan mukaan. Ilmanvaihto käynnistyy täydelle nopeudelle 2-3 tuntia ennen kuin rakennuksen käyttö alkaa. Ilmanvaihto sammuu 2 tuntia sen jälkeen, kun rakennuksen käyttö loppuu.

Jos rakennusta tai ilmanvaihtokoneen palvelualueita ei käytetä viikonloppuisin, ilmanvaihdolle laaditaan jaksotusohjelma, jolloin ilmanvaihto käy molempina päivinä mitoitusteholla puolentoistatunnin ajan. Kun rakennus on kesällä päivisin käytössä, ilmanvaihtoa käytetään hellejaksolla öisin yö-tuuletuksella mitoitustehon ilmavirroilla, mikäli ulkoilman lämpötila on vähintään 3 °C poistoilman lämpötilaa matalampi. Tällä ratkaisulla saadaan parannettua käyttäjien viihtyvyyttä helteillä.

Kiinteistöissä, joissa on sisäilmaongelmia, ilmanvaihdon käyttöä harkitaan tapauskohtaisesti sisäilmaongelman aiheuttajasta riippuen. Ilmanvaihto ja sisäilmaongelma ovat kaksi täysin eri asiaa, eikä ilmanvaihdon kokoaikaisella käytöllä voida korjata rakenteissa olevia ongelmia. Pahimmillaan ilmanvaihto edistää rakenteissa olevien ongelmien pääsyä sisäilmaan, johtuen rakennusmääräysten suosituksista rakentaa ilmanvaihto alipaineiseksi. Nyt ollaan siirtymässä siihen, että tulo- ja poistoilmavirrat olisivat tasapainossa.

Ilmanvaihtokoneiden kuntoa ja tehokkuutta on tarkasteltu useissa kohteissa ja koneikkoja on määrärahojen puitteissa uusittu energiatehokkaammiksi. Samassa yhteydessä selvitetään, että rakennuksen sisätilat saavat riittävästi korvausilmaa. Mahdolliset ilmapuoretit esim. alapohjista selvitetään erillisten kuntotutkimusten yhteydessä. Ilmanvaihtokanavat puhdistetaan säännöllisesti ja säädetään puhdistustyön jälkeen. Paine-ero vaihtelee rakennuksen eri puolilla sääolosuhteiden mukaan. Paine-eroa tarkistellaan tarvittaessa loggaavin anturein.

Vastaus osa-alue 3:

Kaupungin nettisivuilta löytyy sivusto Kaupungin sisäilma: <https://salo.fi/asuminen-ja-ymparisto/rakentaminen-ja-kiinteistot/kaupungin-rakennukset/kaupungin-tilojen-sisailma/>. Sivusto löytyy myös haun kautta. Tältä sivustolta on tehty linkitys myös mm. koulujen ja varhaiskasvatuksen toimipisteiden nettisivuille, jotta tiedon löytyminen olisi mahdollisimman helppoa. Sisäilmasivustolle on tallennettu koulujen ja päiväkotien sisäilma-asioihin liittyviä kuntotutkimusraportteja ja kohdekohtaisiin sisäilma-asioihin liittyviä tiedotteita. Vanhoja kuntotutkimusraportteja voi tiedustella kiinteistöpäällikkö Janne Lehdolta, janne.lehto@salo.fi. Terveystarkastajan tarkastuskäyntien raportteja ei julkaista, mutta ne ovat saatavilla pyydettäessä ko. viranomaiselta. Tänä päivänä tiedottamisen merkitys on suuri sisäilma-asioiden hoitamisessa. Tämän vuoksi kouluissa ja päiväkodeissa olevien lasten huoltajille lähtee systemaattisesti Wilma-viestinä tiedotteita olemassa olevasta tilanteesta.

Esittelijä	Vs. Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus antaa yllä olevan vastauksen ja merkitsee asian tiedoksi sekä katsoo asian loppuun käsitellyksi.
Päätös	Kaupunginhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.
Tiedoksianto	Aloitteen tekijä